

RAEVAARA

ISMO JOKINEN

Julkkis on arvaamaton terveysvaikuttaja

TERVEYS ON AIHE, josta keskustellaan kovin kiivaasti niin mediassa, sosiaalisessa mediassa kuin kasvotustenkin. Jokaisella on omakohtaisia kokemuksia siitä, mikä tuottaa hyvinvointia ja edistää terveyttä ja mikä taas on haitaksi. Luotettavaa, tutkimustiedon kaltaista informaatiota yksilön kokemus ei tietenkään voi tuottaa.

Kaikki eivät luota lääketieteeseen, tai ainakin suhtautuvat kovin epäillen lääkäreihin ja lääketieteeseen. Maailmalla elävät isot trendit kuten rokotevastaisuus ulottavat vaikutuksensa Suomeenkin. Kansanterveydestä vastaavat instituutiot kuten THL ovat menettäneet uskottavuuttaan monen silmissä.

Tiedon luotettavuudenkin arviointi on nykyhetkessä hankalaa, kun asiantuntijoiksi itsensä brändänneiden bloggarien joukko kasvaa koko ajan, tieteelliseltäkin vaikuttava teksti voi olla täysin paikkansapitämätöntä ja painotekniikan kehitys takaa sen, että siistin ja uskottavan näköisen kirjan julkaiseminen on helppoa ja halpaa.

Terveyden asiantuntijoille viestinnän kenttä on siis lievästi sanottuna haastava. Toimijoita on paljon, liikkeellä kaikenlaista sisältöä ja sosiaalisen median kautta leviävät rintamalinjat hankaloittavat keskustelua. Vastapuolen ajatuksissa asiantuntija saattaa olla asemoitu vahvasti rintamalinjan toiselle puolelle jo ennen kuin hän on sanonut mitään.

Eräs terveyskeskusteluun vahvasti vaikuttava osallistujajoukko ovat julkkikset, vaikkapa viihteen saralta tutut ihmiset, joilla ei ole terveysalan koulutusta, mutta on suuri kiinnostus aiheeseen ja terävää omakohtaista sanottavaa siitä. Heillä voi olla suuri näkyvyys mediassa ja paljon seuraajia somessa.

Esimerkiksi eduskuntavaaliehdokkaana olevalla kirjailija-taiteilija Katariina Sourilla on viisituhatta Facebook-kaveria. Melkoinen verkosto ja näkyvyys.

Vaalikampanjaansa liittyen Sourin on nostanut näkyville muun muassa Antti Heikkilän näkemyksiä ravitsemuksesta ja lääkehoidoista. Noitarovio-otsikon alla kulkevilla haastattelunauhoituksilla Sourin haluaa päästää ”vaiennetut” äänet julkisuuteen.

Muutama vuosi sitten keskustelua herätti tanssija Jani Kokin ulostulo, jossa hän kertoi sairastuneensa suolistosyöpään ja hoitavansa sitä lääketieteellisten syöpähoitojen sijaan ulkomaisessa ”instituutissa” uskomushoitojen avulla. Kokin kunniaksi on sanottava, että hän kertoi myöhemmin julkisuudessa, ettei suosittelu omaa valintaansa kellekään, ja päätyneensä lopulta leikkaushoitoon.

Yhdysvalloissa näyttelijä Gwyneth Paltrow'n terveysneuvot ovat herättäneet suurtakin huolta. Hän on verkkosivustollaan kehottanut esimerkiksi puhdistamaan vaginaa höyryllä ja myynyt vaginaa ”tasapainottavia” jadesta ja vuorikristallista valmistettuja ”munia”.

Mediassa paljon näkyvät ja somessa aktiiviset julkkikset ovat terveyskeskustelun villi kortti. Kun he viestivät vaikkapa Facebook-sivunsa kautta, heitä eivät koske journalismin, tiedenteen tai mainonnan eettiset säännöt. Yksityishenkilöinä heidän liikkumavaransa on suuri, sitähän ei rajaa kuin Suomen laki. Mahdollinen mainehaitta ei arveluta, sillä julkikselle suurin palkkio voi olla näkyvyys itsessään.

Heidän levittämäänsä tietoja on myös vaikea ryhtyä korjaamaan. Jos vaikkapa THL:n kaltainen instituutio alkaa ottaa kantaa yksittäisen ihmisen kirjoituksiin, on vaikea välttää ”David vastaan Goljat” -vaikutelmaa, ja joka tapauksessa on pohdittava sitä, kannattaako virheellisille näkemyksille antaa lisäjulkisuutta.

Eniten asiaan voi toistaiseksi vaikuttaa media. Toimitusten pitää olla entistäkin tarkempia siitä, etteivät ne nosta hataria terveysväitteitä sivuilleen sellaisenaan, ilman kunnan taustoitusta ja faktankorjausta.

Uutiskynnys saisi olla korkeammalla kuin se nyt on: ei uutista tarvitse tehdä vain siksi, että suosittu some-julkkis on sanonut jotain provosoivaa terveydestä tai vaikkapa lääkkeitä. Vaikka henkilö olisi sellainen, että hänen nimellään voi olettaa myytävän muutaman lisäkappaleen lehteä, mediankin kannattaa miettiä omaa rooliaan terveyskeskustelussa.

Ei ole kenenkään edun mukaista, että terveys on muuttunut taistelulentäksi, jossa viestin oikeellisuudella ei ole väliä, vaan pelkästään sanojan persoona ratkaisee viestin saaman julkisuuden määrän.